

COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİMİÇİ EĞİTİM SİSTEMİNE BAKIŞ AÇILARININ VE VERİMLİLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ASSESSING THE PERSPECTIVES AND PRODUCTIVITY OF MEDICAL STUDENTS ON THE ONLINE EDUCATION SYSTEM DURING THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

Duygu TOZCU^{1,2}, Şebnem GÜLEN¹

ÖZET

AMAÇ: COVID-19 salgını sürecinde, virüsün yayılım hızını düşürmek ve sosyal izolasyon sağlamak amacıyla tıp eğitiminin uygulanışı ile ilgili esaslar da zorunlu bir değişikliğe uğramıştır. Bu çalışmada Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin, COVID-19 salgını sürecinde yürütülen çevrimiçi eğitime bakış açılarının ve sürecin verimliliği hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM: Çalışma salgın sürecinde eğitimlerine çevrimiçi platformda devam eden ve yine çevrimiçi ortamdan gönderilen ankete erişim sağlayan 235 öğrenci ile gerçekleştirildi. Genel demografik bilgiler, çevrimiçi eğitim platformunu kullanım ve erişim bilgileri, öğrenim materyallerine erişim ve kullanım bilgileri, çevrimiçi derslere katılım bilgileri, çevrimiçi eğitimin öğrenme süreçlerine etkileri ve verimliliği, son olarak da yüz yüze eğitim varlığında çevrimiçi eğitimin yeri hakkındaki görüşleri değerlendirildi. Veriler 5'li Likert ölçeği kullanılarak elde edildi ve tanımlayıcı veri sunumu için gerekli frekans analizi IBM SPSS 20.0.0 paket programında değerlendirildi.

BULGULAR: Çalışmaya katılan öğrencilerin yalnızca %37,4' ünün çevrimiçi eğitimi verimli buldukları belirlendi. Öğrenciler derslere motive olmakta zorlandıklarını (%61,2) ancak kolaylıkla uyum sağladıklarını (%51,1), dersleri ilgi çekici bulduklarını (%29,3), öğretim üyesini görmenin avantajlı olduğunu (%50,7) bildirdiler. Bununla birlikte çevrimiçi eğitimdeki görsel sunumların yüz yüze eğitime üstün olduğunu (%34,9), çevrimiçi eğitimin mekandan ve zamandan bağımsız olduğunu (%79,8) ve çevrimiçi eğitimin yüz yüze eğitimin bir parçası olmasını gerektiğini (%52,4) bildirdiler.

SONUÇ: Salgın sürecinde hızla yapılandırılan çevrimiçi eğitimin öğrenci perspektifinden değerlendirilmesi ve sürece yansımalarının dikkate alınması çevrimiçi eğitimin ve tıp eğitiminin geleceğiyle ilgili birtakım değişikliklere sürdürülebilir çözüm olabilir.

Anahtar Kelimeler: COVID 19, Salgın, Tıp Eğitimi, Tıp Öğrencileri

ABSTRACT

AIM: During the COVID-19 pandemic, the principles regarding the implementation of medical education have also undergone a mandatory change in order to reduce the spread of the virus and provide social isolation. In this study, it is aimed to present the perspectives of Ufuk University Faculty of Medicine students on education and service provision of the process that has been implemented in the COVID-19 pandemic.

MATERIAL AND METHOD: The study was carried out with 235 students who continued their education on the online platform during the pandemic process and accessed the questionnaire sent online. General demographic information, online education platform usage and access information, access to and usage information of learning materials, information on participation in online courses, the effects and efficiency of online education on learning processes, and finally, their views on the place of online education in the presence of face-to-face training were evaluated. The data were obtained using a 5-point Likert scale and the frequency analysis required for descriptive data presentation was evaluated in the IBM SPSS 20.0.0 package program.

RESULTS: It was determined that only 37.4% of the students participating in the study found online education efficient. Students reported that they had difficulty in being motivated to the lessons (61.2%), but they adapted easily (51.1%), they found the lessons interesting (29.3%), and it was advantageous to see the lecturer (50.7%). However, they reported that visual presentations in online education were superior to face-to-face education (34.9%), online education was independent of space and time (79.8%), and online education should be a part of face-to-face education (52.4%).

CONCLUSION: Evaluating online education, which is rapidly structured during the pandemic process, from the student's perspective and considering its reflections on the process, can be a sustainable solution to some changes regarding the future of online education and medical education.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Medical Education, Medical Students

¹ Ufuk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

² Amasya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Amasya, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted : Mart 2021 / March 2021

Kabul Tarihi / Accepted : Haziran 2021 / June 2021

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Duygu TOZCU

Amasya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Anabilim Dalı, Merkez/Amasya, Türkiye

Tel: +90 358 210 50 05

E-posta: duygu.tozcu@amasya.edu.tr

Yazar Bilgileri / Author Information:

Duygu TOZCU (ORCID: 0000-0002-5312-7684),

Şebnem GÜLEN (ORCID: 0000-0002-3972-5442) E-posta: sebnemgulen@gmail.com

GİRİŞ

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde 31 Aralık 2019 da etiyojisi bilinmeyen pnömoni vakalarının bildirilmesiyle, 7 Ocak 2020 de yeni bir korona virüs tanımlanmış ve virüs SARS CoV' a yakın benzerliğinden dolayı SARS-CoV-2, oluşturduğu enfeksiyon tablosu "yeni tip corona virüs" enfeksiyonu (COVID-19) olarak adlandırılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından, 30 Ocak 2020' de "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu", virüsün yayılımı ve şiddeti nedeniyle ise 11 Mart 2020' de küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. Ülkemizde ilk COVID-19 vakası da aynı tarihte saptanmıştır (1-3). Salgınla birlikte dünya ülkelerinde ticari faaliyetler sekteye uğramış, ülkeler arası seyahatler engellenmiş, işyerleri kapanmış ve buna bağlı olarak sayısız insan virüsün sosyal etkilerinden mağdur olmuştur. Bununla birlikte virüsün hızlı yayılımının hayati bir tehdit oluşturduğu gerçeği göz önüne alınarak dünya ülkelerinde tüm sektörler bazında hızla önlemler alınmaya ve farklı uygulamalar gündeme gelmeye başlamıştır. Bu durumdan en çok etkilenenlerin başında eğitim sektörü gelmiştir. Dünyanın pek çok ülkesinde ilk-ortaöğretim, lise ve üniversite düzeyindeki eğitim kurumları süreli/süresiz eğitimlerine ara vermiştir. Birleşmiş Milletlerden alınan son verilere göre (4) dünyada 770 milyon kişilik öğrenen kitle (öğrenci vb.), okul ve üniversitelerin kapanmasından etkilenmiştir (5,6). Bu salgın alışılmış eğitim faaliyetlerinin sürdürülemediği ilk salgın olmayıp, H1N1 Gribi salgınında da 2009 yılında eğitim faaliyetleri olumsuz etkilenmiştir (7). Ülkemiz aldığı önlemler neticesinde COVID-19 ile diğer dünya ülkelerinden biraz daha geç karşılaşmıştır (5). Ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk COVID-19 vakasının görülmesinin ardından birkaç üniversite eğitimlerine bir süreliğine ara verme, birkaç üniversite ise çevrimiçi eğitime geçme kararı aldıklarını açıklamışlardır (8). 12 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı bünyesinde yapılan acil toplantı sonrasında 13 Mart 2020 tarihinde Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) COVID-19 salgınının zorunlu kıldığı yeni düzene uygun olarak eğitim politikalarını, on dört maddelik bir bilgilendirme notu ile kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu çerçevede 16 Mart 2020 tarihinden itibaren ise ilk, orta ve lise düzeyindeki okullarda 1, üniversitelerde ise 3 hafta süreyle eğitim ve öğretime ara verileceğini bildirmiştir. Üniversitelerle ilgili olarak, eğitime ara verme sürecinin doğuracağı krizin yönetilebilmesi için YÖK hızla harekete geçmiş ve öğretim sürecinin 2020 bahar döneminde uzaktan eğitime dönüştürülmesi, açık öğretim ve dijital öğretim imkanları ile sürdürülmesi yönünde sosyal izolasyon temelli kararlar almıştır (9,10). Alınan bu kararlarla birlikte, üniversitemiz bünyesinde oluşturulan COVID-19 komisyonu da çevrimiçi eğitim ile ilgili altyapı destek çalışmalarını hızlandırmış, öğretim üyeleri ve öğrencilerle yeni düzenlemelere ilişkin bilgilerini ivedilikle paylaşmıştır.

Uzaktan eğitim, gelişen internet teknolojileri ve bu teknolojilerin sunduğu araçlar yardımı ile zaman ve mekandan bağımsız olarak eğitici ve öğrenciyi çevrimiçi veya çevrimdışı buluşturabilen, eğitim materyallerinin

elektronik ortamda kolaylıkla paylaşılabilmesi, güncellenebilme, yapılandırılabilme ve istenildiğinde ulaşılabileceği gibi özellikleri içeren çağdaş bir öğretim biçimidir. (5,11). Senkron- eşzamanlı (canlı dersler, webinarlar, çevrimiçi sohbetler vb.) ve asenkron- eşzamanlı olmayan (kayıtlı videolar, paylaşılabilir dokümanlar, etkinlikler, tartışma forumları vb) şekilde hazırlanan ve uygulanan eğitimler, öğrenim materyallerinin paylaşılması, ödev teslimi, yoklama takibi, eğitim öğretim dönem takvimi paylaşımı gibi uygulamalar çevrimiçi eğitim kapsamına girmektedir (5,12). Türkiye'de uzaktan eğitim konusunda oldukça deneyimli pek çok üniversite olsa da bu süreçle birlikte halen pek çok üniversitenin çevrimiçi eğitimde altyapı ve donanım eksiklerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Üniversiteler Microsoft Teams, Google Classroom, Perculus gibi platformları kullanarak süreci en verimli olacak şekilde yönetmek durumunda kalmıştır (6). Buna rağmen, salgın sürecinde dünyada ve ülkemizde var olan eğitim sistemlerinin sürdürülebilir olması için altyapı yetersizlikleri kadar sürece de hazırlıksız olduğu; öğrencilerin gerek eğitim kurumları gerekse öğreticilerle etkileşiminin azaldığı görülmüştür. (12,13). Neticede her ne kadar uzaktan eğitim altyapısı bulunan üniversiteler var olan imkanlarını kullanmış olsalar da, altyapısı olmayan üniversiteler "acil uzaktan eğitim" adı verilen bir yapılanmaya ve bu olağanüstü süreçle yönelik adaptasyonlara ihtiyaç duymuştur (14).

Acil uzaktan eğitim, kriz ya da acil durum süreçlerinde geçici bir alternatif öğretim metodudur. Olağanüstü durumlar ortadan kalktığında olağan yüz yüze koşullarına dönecek olan eğitim ve öğretim için tamamen uzaktan öğretim çözümlerinin kullanılmasını içerir. Olağanüstü koşullarda tasarlanan bu modelde öncelikli amaç eğitim ekosistemini yeniden oluşturmak değil kriz sırasında hızlı, güvenilir, erişilebilir bir öğretim desteği sağlayabilmektir (15). COVID-19 salgınının yol açtığı bu krize en hızlı çözüm, yüz yüze eğitimin yerine "web tabanlı uzaktan eğitim" ile acil uzaktan eğitime geçiş olmuştur (16); ancak bu geçiş süreci oldukça hızlı gerçekleştirildiğinden öğrencilerin uzaktan eğitimin gereklerine ve getirilerine uyumları konusunda bir düzenleme yapılamamıştır (17). Kısa vadede krizi çözebilmek adına yanlış kavramlarla yapılan uygulamaların, uzun vadede daha büyük olumsuzluklara neden olabileceği öngörülmektedir (18,19). Bu durumda, uzaktan eğitimi ilk defa deneyimleyen öğrenci ve öğreticilerin yaşayacakları olumsuzlukların önüne geçilebilmesi için kavramların açıklanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kavramların ayrımı Bozkurt ve ark tarafından şu şekilde yapılmıştır. Acil uzaktan eğitim bir zorunluluk, uzaktan eğitim ise bir seçenektir. Acil uzaktan eğitim mevcut ihtiyaca yönelik geçici çözümler üretmeye çalışır, uzaktan eğitim ise yaşam boyu öğrenme çerçevesinde süregelen bir yöntemdir. Acil uzaktan eğitim kriz zamanında eldeki olanaklarla eğitimi sürdürebilme çabasıyken, uzaktan eğitim eğitimi alana özgü kuramsal ve uygulamaya yönelik birikimleri belirli bir amaç doğrultusunda, planlı ve sistematik etkinliklerle sürdürülebilir hale getirme çabasıdır (12).

Fakültemizde de öğretici ve öğrencileri bir araya getirebilecek dijital platform olarak kullanılan Microsoft Teams uygulaması ile ilgili tüm gereklilikler sağlanmış ve dersler bu uygulama platformu üzerinden büyük çoğunlukla senkron ve nadiren asenkron olarak gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, COVID-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle eğitimlerine uzaktan devam eden öğrencilerin çevrimiçi eğitime bakış açılarını, çevrimiçi eğitimin tıp eğitimine olumlu/olumsuz katkıları ve sürecin verimliliği hakkındaki görüşlerini, çevrimiçi eğitimde kullanılan platform, öğretim materyali ve öğreticiye ulaşım konusundaki geri bildirimlerini değerlendirmektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma, Ufuk Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan Dönem I, II, III, IV, V ve VI öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce Ufuk Üniversitesi Müdahalesiz, İlaç Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 20200708/11 numaralı çalışma onayı alınmıştır. Çalışma Mayıs 2020 - Ağustos 2020 tarihleri arasında internet ortamında uygulanan yapılandırılmış bir anket formu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini; internet ortamından gönderilen ankete erişim sağlayan, çevrimiçi eğitimle dersleri takip eden ve gönüllü olan 235 tıp fakültesi öğrencisinden oluşmaktadır. "Google Forms" uygulaması kullanılarak hazırlanan anket formunun bağlantı linki öğrencilerin e-postalarından ve whatsapp gruplarından öğrencilere ulaştırılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunun ilk bölümünde öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, eğitim dönemi bilgileri alınmıştır. Anket formunun ikinci bölümünde öğrencilerin, çevrimiçi eğitime ulaşma yöntemlerini ve erişilebilirliklerini, anketin üçüncü bölümünde öğrencilerin çevrimiçi eğitime ilişkin geri bildirimlerini, eğitimcilerle erişilebilirliklerini, eğitimcilerin soru cevap yönetimine ilişkin görüşlerini değerlendiren bilgiler sorgulanmıştır. Son olarak öğrencilerin çevrimiçi eğitimin gelecekteki kullanımına ilişkin görüşleri ve sürece ilişkin kaygı düzeyleri değerlendirilmiştir. Değerlendirme yapılırken öğrencilerden, "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum", "kesinlikle katılıyorum" seçeneklerinden uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir. Veriler 5'li Likert ölçeği kullanılarak elde edildi ve tanımlayıcı veri sunumu için gerekli frekans analizi IBM SPSS 20.0.0 paket progra-

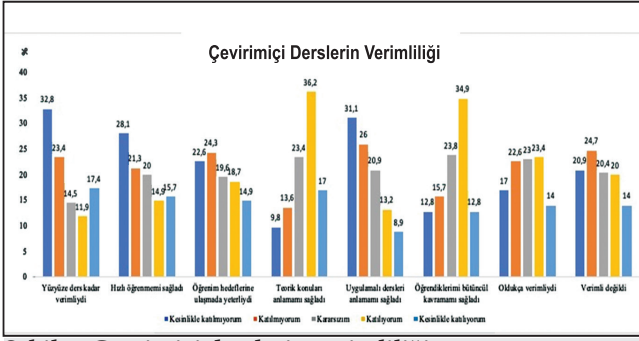
mında değerlendirilmiştir.

BULGULAR

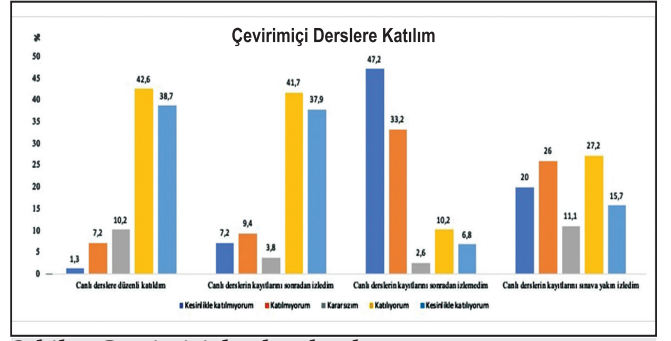
Çalışmaya katılan 235 Tıp Fakültesi öğrencisinin demografik verileri ve öğrenim gördükleri dönemlere göre sayısı **Tablo 1** de verilmiştir. Öğrencilerin %65,10' u kadın %34,89' u erkektir. Yaş ortalaması 21,38 yıldır (min= 18, maks=23). Öğrencilerin sahip oldukları teknik alt yapı ve erişime ilişkin bulgulara bakıldığında; %67'si çevrimiçi eğitimi bilgisayarından, %7' si tabletinden, %26'sı ise akıllı telefonundan takip etmiştir. Katılımcıların %66'sı kesintisiz ve sürekli internet erişimlerinin tam olduğunu, %8' si hiç olmadığını, %31' i ise kısmen olduğunu bildirdi. Buna göre katılımcıların yüksek oranda kesintisiz ve sürekli erişiminin olduğunu gözlemledik. Öğrencilerin çevrimiçi derslerin verimliliğini değerlendirmesine ilişkin verilerde olumlu ve olumsuz ifadeler bir araya getirilerek bakıldığında, %37,4' ü verimli bulduklarını ifade etmekle birlikte %29,3' ü yüz yüze dersler kadar verimli bulmuştur. %53,2' si teorik konuları anlamalarında kolaylık sağladığını belirtirken yalnızca %22,1' i uygulamalı dersleri anlamalarında kolaylık sağladığını bildirmiştir. Dikkat çeken bir bulgu ise 57,7' si bütüncül kavrama sağladığını ifade etmişlerdir (**Şekil 1**). Öğrencilerden çevrimiçi derslere düzenli katıldığını ifade edenler %81,3, sonradan ders kayıtlarını izlediğini ifade edenler %79,6, ders kayıtlarını sınava yakın izlediklerini bildirenler ise %42,9' dur (**Şekil 2**). Öğrencilerden öğretim materyalini düzenli takip ettiklerini bildirenler %77,9, paylaşılan öğretim materyalinin dersi anlamada kolaylık sağladığını bildirenler %67,7 ve öğretim materyalinin yeterli olduğunu bildirenler ise %53,2' lik bir orana sahiptir (**Şekil 3**). Öğrencilerden sahip oldukları donanımın yeterli olduğunu bildirenler %81,3 iken, platforma erişimin kolay olduğunu bildirenler %57,9 bununla birlikte eğitim platformunu karmaşık bulduklarını bildirenler ise %11,1'dir (**Şekil 4**). Öğrencilerden çevrimiçi eğitim programının duyurularını düzenli takip ettiklerini bildirenler %77,8 program süresinin yeterli olduğunu bildirenler %47,7 ve programın karmaşık olduğunu bildirenler ise %17,8' lik bir orana sahiptir (**Şekil 5**). Öğrencilerden çevrimiçi derslere kolaylıkla uyum sağladıklarını bildirenler %51,1, motive olmaktan zorlandıklarını bildirenler %61,2, başta kaygılı olduklarını ancak kaygılarının giderek azaldığını bildirenler %57,8 iken derslerin kaygılarını arttırdığını ifade edenler ise % 45,1' lik bir orana sahiptir (**Şekil 6**).

Tablo 1. Öğrencilerin demografik verileri

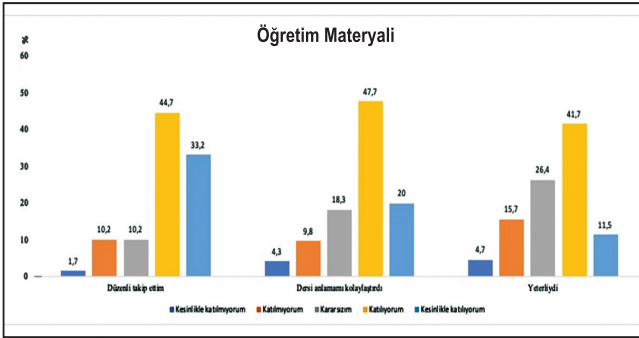
Değişken		n	%
Cinsiyet	Kadın	153	65,10
	Erkek	82	34,9
Dönem	Dönem I	63	26,8
	Dönem II	69	29,37
	Dönem III	47	20
	Dönem IV	31	13,2
	Dönem V	8	3,4
	Dönem VI	17	7,23
Toplam		235	100

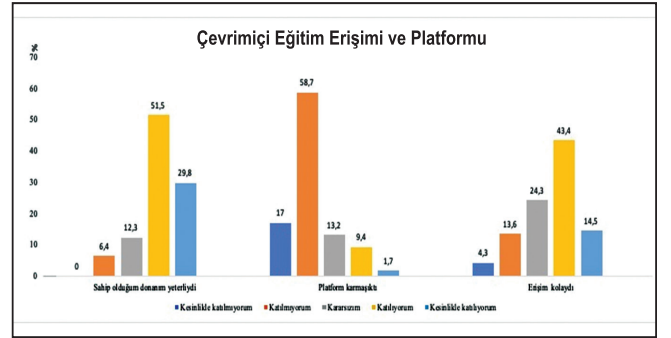
Şekil 1. Çevrimiçi derslerin verimliliği

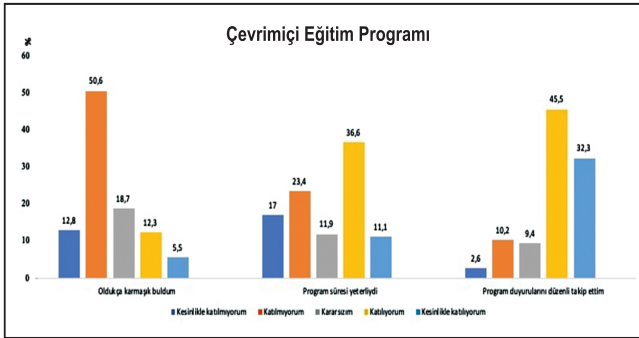
Şekil 2. Çevrimiçi derslere katılım

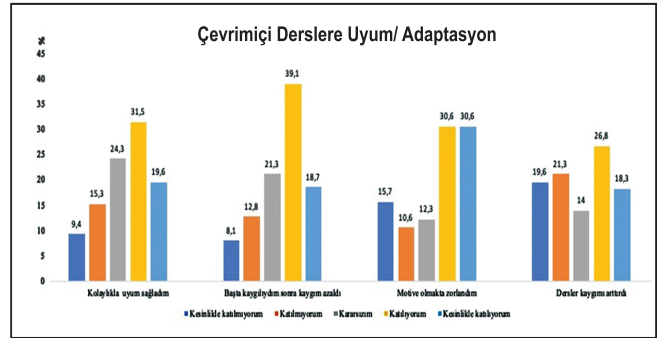
Şekil 3. Öğretim materyali değerlendirilmesi

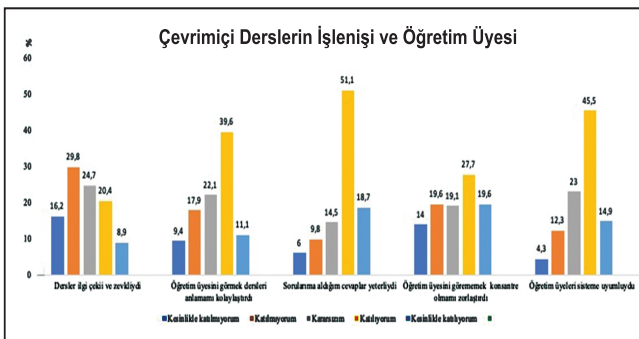
Şekil 4. Çevrimiçi eğitim erişimi ve platformun değerlendirilmesi

Şekil 5. Çevrimiçi eğitim programı değerlendirilmesi

Şekil 6. Çevrimiçi derslere uyum/adaptasyon değerlendirilmesi

Şekil 7. Çevrimiçi derslerin işleniş ve öğretim üyesi değerlendirilmesi

Şekil 8. Çevrimiçi eğitimin avantaj ve dezavantajları değerlendirilmesi

Öğrencilerden çevrimiçi dersleri ilgi çekici ve zevkli bulduklarını ifade edenler yalnızca %29,3 iken öğretim üyesini görenin avantajlı olduğunu ifade edenler %50,7, öğretim üyesini görenin konsantrasyonunu arttırdığını ifade edenler %47,3 sorularına cevap alabildiğini ifade edenler %69,8 ve öğretim üyelerinin

sisteme uyumlu olduğunu ifade edenler de %60,4' dür (Şekil 7). Öğrencilerden çevrimiçi eğitimdeki görsel sunumların yüz yüze eğitime üstün olduğunu belirtenler %34,9, bilgiye ulaşmada zaman ve mekandan bağımsız olmanın avantajlı olduğunu belirtenler %79,8, bilgi teknolojilerini öğrenmiş olmanın avantaj sağla-

dığını bildirenler %72, zamandan tasarruf ettiklerini ifade edenler ise %66,8' dir. Öğrencilerden çevrimiçi eğitimin yüz yüze eğitimin bir parçası olması gerektiğini bildirenler ise %52,4'lik bir orana sahiptir (**Şekil 8**).

TARTIŞMA

COVID-19 salgını; yakın dönemde neredeyse imkansız olarak düşünebileceğimiz süreçleri gerek dünya ülkelerinde gerekse de ülkemizde hemen hemen her alanda acil ve zorunlu değişikliklerle birlikte yeni düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Toplumlarda tüm sektörlerde meydana gelen zorunlu değişikliklerin başında gelen eğitim sistemine ait değişikliklerin, dahası salgın sürecinde uygulanan çevrimiçi eğitimin, tıp eğitimi üzerindeki etkisinin incelenmesi oldukça gereklidir.

COVID-19' un topluma yayılmasını azaltmak için gereken sosyal izolasyon, çevrimiçi eğitim sürecinde bir dönüm noktası oluşturmuştur. Bu süreçte tıp eğitiminin de önemli ölçüde sekteye uğramış olması tıp öğrenimi gören öğrencilerde önemli ve haklı kaygılara neden olmuştur. Bu sebeple de çevrimiçi eğitimle yüz yüze eğitimin öğrenci perspektifinden değerlendirilmesinin sürece yönelik mutlak bir gereklilik olduğu açıktır. Bunun yanı sıra salgın sonlandığında çevrimiçi eğitimin yüz yüze eğitim sürecine katkısının olacağı öngörüsünden yola çıkarak salgın sürecinin tıp eğitimine yansımaları incelemeli ve etkileri değerlendirilmelidir. Bu amaçla çalışmamızda öğrencilere, çevrimiçi eğitime erişim yöntemleri, çevrimiçi eğitim derslerinin verimliliği, çevrimiçi eğitimde öğrenim materyallerine ulaşılabilirlik, çevrimiçi eğitim platformu, donanımsal alt yapısı, çevrimiçi derslere ilişkin adaptasyon, motivasyon ve kaygı düzeyleri, çevrimiçi eğitimle yüz yüze eğitimin karşılaştırılması hakkında görüşleri detaylı olarak sorulmuştur.

Çalışmamız her ne kadar Türkiye genelinde Tıp öğrencilerini kapsamıyor olsa da Tıp Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin çevrimiçi Tıp Eğitimine bakış açılarını değerlendirmek amacıyla yapılan ilk örnek olması açısından önemlidir.

Çalışmamızda öğrencilerin %65,5 'i çevrimiçi eğitime erişimlerinin kesintisiz olduğunu, % 31'i kısmen kesintisiz olduğunu bildirmiştir. Karadağ ve ark. da yaptıkları bir çalışmada lisans öğrencilerinin yalnızca %63' ünün evinde internet bağlantısı bulunduğunu, bunu yanı sıra öğrencilerin üçte birinin bilgisayar tablet gibi erişim donanımlarının olmadığını bildirmişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin dörtte birinin ise erişim ve donanım yetersizlikleri nedeniyle eğitimlerini sürdürmediklerini bildirmişlerdir (20). Yapılan bir çalışmada COVID-19 salgını ile beraber okulların kapanması ile sadece eğitim kesintiye uğramamış, devamında domino etkisi yaratarak daha fazla eşitsizliğe yol açan bir çok sorun ortaya çıktığı bildirilmiştir (21, 22). Her ne kadar yaşadığımız çağ dijital sistemlere ve alt yapılarına erişimi teknolojik yönden kolay ulaşılabilir kılsa da bu platformlara erişimi kısıtlı olan ya da erişimi hiç

olmayan kitleleri de düşünerek tedbir alınması gerekliliği de unutulmamalıdır.

Çalışmamızda öğrencilerin %45,1'i çevrimiçi eğitime ilişkin kaygularının olduğunu %57,8'i ise başta kaygılı olduklarını derslerin başlamasıyla birlikte kaygularının azaldığını bildirmişlerdir. Server ve Mıdık da yaptıkları çalışmada tıp öğrencilerinin bu olağan üstü dönemde eğitimlerinin kesintiye uğraması ve belirsizliğin neden olduğu yoğun kaygı yaşadıklarını bildirmişlerdir (22). Telli ve Yamamoto, Türkiye'de öğrenci kitlesinin büyük bir kısmının ilerleyen dönemlerde de çevrim içi eğitime adapte olacağını; X, Y ve Z nesillerinin teknoloji uyum ve adaptasyonlarının genç nüfusa sahip olan ülkemizde bu geçiş sürecindeki en önemli avantaj olarak görüldüğünü bildirmektedir. Çalışmamızda da bu verileri destekler nitelikte, öğrencilerin %51,1 'i çevrimiçi eğitime kolaylıkla uyum sağladıklarını bildirmişlerdir. Çalışmamızda öğrencilerin %79,8 'i çevrimiçi eğitimle bilgiye istediği zaman istediği yerde ulaşabilmenin avantaj olduğunu bildirmişlerdir. Çevrimiçi eğitim öğrencilerin bilgiye kendi hızlarında ulaşabilmeleri, öğrenebilmeleri ve sınırlandırılmamış zamanda bilgiye ulaşabilmelerine olanak sağladığı için avantajlı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte dezavantajlarının olduğu da göz ardı edilmemelidir. Nitekim çalışmamıza katılan öğrencilerin %34' ü derslerden verim alamadıklarını, %47,3'ü öğretim üyesini göremiyor olmanın dersi anlamasını ve konsantrasyonunu zorlaştırdığını bildirmişlerdir. Çevrimiçi eğitimde öğretim üyesiyle aktif bir şekilde etkileşimde olamamaları gibi dezavantajlarının olduğu da unutulmamalıdır ve buna ilişkin yapılandırmaların öğrenimi daha verimli bir hale getirebileceği göz ardı edilmemelidir. 2015 yılında Güney Kore'de yaşanan MERS salgınında, Tıp Fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, sınıf arkadaşları, öğretmenler ve eğitim ekibi ile doğrudan ve açık iletişimin güven ve iş birliği düzeyini arttırdığı göstermiş olsa da, yüz yüze eğitim faaliyetlerine ara verilmesine karşın uygun önlemlerin normal faaliyetlerle dengelenmesi gerekliliği bildirilmektedir (23).

Çalışmamızda öğrencilerin %53,2' si teroik konuları çevrimiçi dersler sayesinde anladıklarını bildirirken %22,1'i yapılan uygulamalı ders konularını çevrimiçi dersler sayesinde anladıklarını bildirmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrencilerin pratik uygulama gerektiren dersleri yüz yüze uygulama yapmadan kavramalarının zor olabileceği ve bilginin kalıcı yer edinmeyeceğini göstermektedir. Bernard'ın yaptığı bir çalışmada, web tabanlı öğrenmeye yönelik planlamanın, yalnızca içeriği kapsamaması, aynı zamanda öğrenme süreci için önemli olan farklı etkileşimlerin nasıl destekleneceğine de dikkatle bakılması gerektiğini bildirilmektedir (24). SARS salgını sürecinde bir Çin tıp okulunda, müfredatı tamamlayabilmek için çevrimiçi probleme dayalı öğrenme tekniklerinin uygulanmasının sonraki yıllarda önemli ölçüde popüler olduğu ve bu başarılı deneyimlerin COVID-19 salgını sürecinde de çözüm olabileceği görüşü bildirilmektedir (25). Müfredat planlayıcıla-

of global crisis due to CoronaVirus pandemic. Asian J Distance Education. 2020; 15(1): i-vi.

14.)Keskin M, Kaya ÖD. COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2020; 5(2): 59-67.

15.)Hodges C, Moore S, Lockee B, et al. The difference between emergency remote teaching and online learning. Educause Review. Available at: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>.

16.)Gewin V. Five tips for moving teaching online as COVID-19 takes hold. Nature. 2020; 580(7802): 295-296.

17.)Iyer P, Aziz K, Ojcius DM. Impact of COVID-19 on dental education in the United States. J Dental Education. 2020; 84(6): 718-722.

18.)Coeckelbergh M. The postdigital in pandemic times: A comment on the Covid-19 crisis and its political epistemologies. Postdigital Science and Education. 2020; 2: 547-550.

19.)Daniel SJ. Education and the COVID-19 pandemic. Prospects. 2020; 49: 91-96.

20.)Karadağ E, Yücel C. Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri

kapsamında bir değerlendirme çalışması. Yükseköğretim Dergisi/J Higher Education (Turkey). 2020; 0(2): 181-192.

21.)Lancker WV, Parolin, Z. COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. The Lancet Public Health. 2020; 5(5), 243-244.

22.)Aker S, Mıdık Ö. The views of medical faculty students in Turkey concerning the COVID-19 pandemic. J Community Health. 2020; 45: 684-8.

23.)Park S, Jang HW, Choe YH, et al. Avoiding student infection during a Middle East Respiratory Syndrome (MERS) outbreak: A single medical school experience. Korean J Medical Education. 2016; 28(2): 209.

24.)Bernard RM, Abrami PC, Borokhovski E, et al. A meta-analysis of three types of interaction treatments in distance education. Review of Educational research. 2009; 79(3): 1243-1289.

25.)Ahmed H, Allaf M, Elghazaly H. COVID-19 and medical education. Lancet Infect Dis. 2020; 20(7): 777-778.

26.)Lau J, Yang B, Dasgupta R. Will the coronavirus make online education go viral? Available at: <https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral>. Erişim tarihi 12.03.2020 (Accessed March 12, 2020.)

Ankara Eğt. Arş. Hast. Derg. (Med. J. Ankara Tr. Res. Hosp.), 2021 ; 54(2) : 160-166

Ufuk Üniversitesi Müdahalesiz, İlaç Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 20200708/11 numaralı çalışma onayı alınmıştır.